

Приходько Євген Миколайович, завідувач сектору комплексного дослідження транспортних засобів та документів, що їх супроводжують, Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру при ГУ МВС України в Харківській області;

Сезонов Віктор Станіславович, старший судовий експерт сектору комплексного дослідження транспортних засобів та документів, що їх супроводжують, Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру при ГУ МВС України в Харківській області

РОЗВИТОК КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ ПРО ЕКСПЕРТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З РОЗСЛІДУВАННЯМ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЩОДО НЕЗАКОННОГО ЗАВОЛОДІННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ

Однією з несприятливих криміногенних тенденцій останнього часу є стійке зростання злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням автотранспортними засобами, а саме викрадень автомобілів, підробкою ідентифікаційних номерів вузлів і агрегатів, підробкою документів з метою легалізації викраденого.

На цьому тлі особливо небезпечним вбачається низький рівень профілактики, виявлення і розслідування правопорушень, пов'язаних з автотранспортними засобами та однією із причин такого стану справ є відсутність високотехнологічного наукового та законодавчого забезпечення експертної, оперативно-розшукової діяльності та слідчої практики співробітників МВС, адекватної сучасним потребам.

Одними з елементів криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних з незаконним заволодінням транспортними засобами, є спосіб скоєння цього злочину (з подоланням замикаючих пристроїв чи при вільному доступі до керування транспортним засобом), або із застосуванням насилля над особою-власником транспортного засобу і спосіб його приховання (зміна ідентифікаційних номерів транспортних засобів, підробка документів, заміна замків, зміна кольору і т.д.).

Для вирішення задач швидкого і повного розкриття правопорушень, пов'язаних з незаконним заволодінням транспортними засобами, особливого значення набувають криміналістичні дослідження транспортних засобів і документів до них, проведені в стадії до порушення кримінального провадження, на етапі надання адміністративних послуг. Криміналістичні дослідження, проведені в рамках надання адміністративних послуг, спрямовані на виявлення та припинення правопорушень і використовуються тоді, коли необхідно швидко одержати будь-яку інформацію, відбиту в матеріальних слідах злочину, а юридичних передумов для проведення експертизи немає.

Як показала практика, одним з ефективних оперативно-розшукових методів боротьби з вищезазначеними правопорушеннями є проведення експертних оглядів та криміналістичних досліджень при державній реєстрації, перереєстрації, знятті з обліку транспортних засобів в територіальних сервісних центрах МВС України.

Криміналістичне дослідження транспортних засобів і реєстраційних документів спрямовано на комплексне установлення фактичних даних, що свідчать про крадіжку транспортного засобу на будь-якому етапі здійснення злочину. Найважливіше значення в числі встановлених обставин має не тільки

факт зміни ідентифікаційних номерів транспортних засобів і підробки документів, але і виявлення первинного ідентифікаційного номера транспортного засобу, що дозволяє повернути його законному власнику і відстежити злочинний ланцюжок викрадення і збуту.

Дослідження ідентифікаційних номерів транспортних засобів і документів на них, проведене в комплексі, дозволяє аналізувати отримані дані (результати) уже на початкових етапах дослідження й у більш короткий термін одержувати необхідну інформацію про незаконне заволодіння транспортним засобом.

Інформація, яка може не затребуватися чи виявитися недостатньою при окремо проведених криміналістичних дослідженнях, при комплексному дослідженні може відіграти вирішальну роль. Всебічний аналіз криміналістичної інформації, отриманої з різних джерел, використання нових ефективних криміналістичних методів і криміналістичної техніки при комплексному дослідженні транспортного засобу і реєстраційних документів, дозволяє одержувати більш повні і достовірні висновки за результатами досліджень.

З одного боку – стрімке впровадження інновацій в автомобілебудуванні, з іншого – високий рівень підготовки злочинних угруповань, їх обізнаність про структуру та особливості маркування транспортних засобів у деяких випадках заважають експерту виявити ознаки підробки та виконати якісне дослідження ідентифікаційних номерів транспортного засобу. Більш того, злочинці добре орієнтуються в маркуваннях складових частин транспортних засобів та останнім часом використовують комп'ютерні технології, наприклад, для внесення змін в інформацію, яка зберігається в електронних пристроях транспортного засобу. В зв'язку з цим виникла необхідність в дослідженнях нових об'єктів як суто криміналістичними методами, так і методами з інших областей знань та в застосуванні нових технічних засобів. Та головним висновком є безперечна необхідність перегляду існуючого підходу до комплексного експертно-криміналістичного дослідження транспортних засобів та реєстраційних документів.

Слід зазначити, що на теперішній час комплексне експертно-криміналістичне дослідження транспортного засобу в Україні не має самостійного статусу, визначеного положення в класифікації судових експертиз, не розроблена сучасна методика проведення такого виду дослідження. В зв'язку з цим виникають запитання правового та організаційного характеру при виконанні таких досліджень, а також питання щодо міжнародного співробітництва з метою отримання значущої інформації для проведення таких експертиз.

Узагальнення слідчої й експертної практики дозволяє прийти до висновку про те, що завдяки комплексним експертно-криміналістичним дослідженням транспортних засобів і реєстраційних документів, усе менша кількість випадків незаконного заволодіння автомобілями залишається нерозкритими. А це, у свою чергу, сприяє значному скороченню кількості подібних правопорушень.

Дослідження сучасного стану комплексного експертно-криміналістичного дослідження транспортних засобів має суттєве практичне та теоретичне значення завдяки тому, що дозволяє розробити нові методичні підходи та розширити можливості судової експертизи в питаннях ідентифікації транспортних засобів. Удосконалення вищезазначеного дослідження транспортних засобів та законодавчих норм, які регламентують процедуру даного виду дослідження є засобом покращення профілактики, попередження та

припинення злочинів щодо незаконного заволодіння транспортними засобами, підвищення ефективності та вірогідності їх розкриття.